

Çarşamba

ŞAHİTLERİM

2. BASKI

ŞAHİTLERİM

Roger Garaudy

Çeviren: Cemal Aydın

ŞAHİTLERİM

ROMAIN ROLLAND

Şimdilik, sizi ruhunuzun ve sanatınızın derinliğindeki büyük ciddiyeti ve sağlamlığı öğrenecek kadar tanımış oldum. Geleceğinize güvenim tam.

Romain Rolland

1866'da doğdu, 1944'te vefat etti. 1915'te Nobel Ödülü almış güçlü bir romancı, incelemeci, tenkitçi, sanatçı ve yayıncı. Özellikle "Jean-Christophe" ile "L'âme enchantée / Büyülü Ruh"un yazarı. Çok sayıdaki eseri arasında 10 ciltlik Jean - Christophe nehir romanı kendisinden de yankılar taşıyan en önemli çalışmasıdır. Bu eser dilimize de çevrilmiştir. Pek çok yazar ve sanatçının yetişmesinde yol göstericilik yapmıştır.

Vézelay (Yonne) 14 grand'me S¹² Kienne

11 mai 1939

Cher Roger Garandz

à l'adresse au jeune couple mon affectionneuse amitié,
me
de voir, cher Roger Garandz, votre cordiale
d'œuvre

Romain

Rolland

Kendisinin tavsiyelerini ve o korkunç
1939 - 1945 trajedisini de dikkate alarak daha sonra
"Yaratılışın Sekizinci Günü / Le Huitième jour de la création"
başlığı altında kitaplaşarak yayımlanmış olan,
1938'de gönderdiğim elyazma eserime verdiği cevap...

Vezelay (Yonne) 14 graund'Rue St. Etienne

11 Mayıs 1939

Sevgili Roger Garaudy

Mektubunuzu heyecanla ve hislenerek okudum. Size ve hanımınıza, onca yıldır bana gösterdiğiniz ve ancak bugün açıkladığınız güvenden dolayı teşekkür ederim. İşte böylesine gizli, sessiz gönül bağlılıkları sayesinde ki hayatımın en yalnız anlarında desteklendiğimi hissetmişimdir.

Hayatın büyük, sağlıklı ve samimi güçlerini birbirine bağlamak olan *Christophe*'un görevini üstlenmiş olmanızdan dolayı çok bahtiyarım. Ve de bu birlik hiçbir yerde, iman ve faal aşkın (amour agissant) manevî güçleri ile inanç ve sosyal eylemin güçleri arasındakinden daha çok arzu edilemez. Hâdiseler zemininde şartlı bir ittifak bugün kolayca ortaya konabilir. Fakat siz daha fazlasını istiyorsunuz; bunu, ben de isterim. Bizler, yürekten bir birleşmeyle insanoğlunun bütünlüğünü gerçekleştirmek istiyoruz.

Ruhun en yüce ülküsü budur. Pek çoklarının buna ulaşabilmesi zor olsa da, umutsuzluğa kapılmamak gerekir. Bunun ufuk genişliğini ve arzusunu tasavvur etmeleri bile, büyük bir kazançtır. Hayat, ebediyen daha geniş alanı, daha fazla sonsuzu istemek için vardır. Sonsuz ise asla sabit değildir, ona hiçbir zaman erişilemez. İlerleme hâlidir. Kendisine erişmek için yapılan hareketin ta kendisidir o.

Belki de, aslında siz "dinden bağımsız düşünürler"i Hristiyanlardan ayıran engeli küçümsüyorsunuz. Ko-

münist kardeşleriniz için “gururla zırhlanmış ruhları”nda oluşmasını dilediğiniz bu “*lûtf-u ilâhî için çatlak*”a gelince, onları bundan esirgeyen hepten gurur değildir! Bunda yanılıyorsunuz. Bazen de alçak gönüllülüktür. Birkaç gün önce ziyaretime gelen genç bir rahibe ben de tam bunu söylüyordum. O bana alçakgönüllülüğün ruhun en yüksek faziletlerinden biri olduğundan bahsetti. Bense kendisine “Bana, iman etmeyi tevazuun yasakladığını” söyledim. Bunun üzerine, “beni imana getiren tevazudur” dedi.

Yanlış anlaşılmanın trajedisi işte burada. Büyüklüğü de burada. İmansızların en iyilerinin nezdinde, hayat aşkı, coşku, eylem, vazifeye, davaya veya insanöğluna bağlılık, mutlakin -her türlü mutlakin- inancından arınmıştır. Fakat ellerinde hiçbir kesin delil olmadığından, onlar bunu tasdik etme hakkına sahip olmadıklarına inanıyorlar. Ayrıca da, kendilerine verilmiş olan akla göre, bu aklın göreceliğini de hesaba katarak düşünmekle yetiniyorlar. Bu durumda bir *Tanrı* onları neyle suçlayabilecektir? Kendilerine tevdi edilen görevi yapan, sadık, dürüst, iyi kullar değil midirler? Eğer sakatsalar, bir baba* görme engelli evlâdına kızabilir mi? Babanın yerini alıp yargılamada bulunmaksa, gören veya gördüğünü sanan diğer oğullara düşmez. Bir kimse ister inansın ister inanmasın, fakat vazifesini namusluca, samimiyetle yapsın! Bu arada da, diğer insanları anlamaya çalışsın, onlara hoşgörülü davransın ve yardım etsin! Çünkü insanın bütünlüğü, nev’i beşerin (faal ve verimli güçlerinin) bütünlüğü içinde gerçekleşecektir. Kendilerinde bunun taslağını çizip göstermek en iyilerin harcıdır!

Artık hiç elyazması eser okumuyorum. Zira ihtiyarım, rahatsızım, sırtımda ancak en âcil olanlarını yapmaya vakit bulduğum işlerim var. Fakat sizinkini okudum. Oldukça samimi bir açık yüreklilikle ondan sözetmeme müsaade buyurun.

* Yazar burada “baba” ifadesiyle Hristiyanlıktaki Allah’ı baba olarak görme inancına da imada bulunuyor, çev.

Eserinizde denge yok. Bazı kısımlarında, derin düşünce ve duygululuk hâkim. Öteki kısımlarında (son kısımlarında) ise, olgunluk noktasına gelmemiş. Meziyeti ve kusuru, derli toplu olmayan ve kendini kötü ifade eden bir İtirafnâme olmasıdır. Edindiğim intiba, (yanlış olabilir) bu itirafı biraz fazla acele ederek kaleme almışsınız, meselelere yeterince zaman aralığından bakma fırsatınız olmamış. Bana en sahici ve en iyi olan otobiyografik unsurlar, belki de bunları aşmak için, uydurulan unsurlara karışıyor gibi geliyor, üstelik bu uydurma ögeler bütünle pek uyuşmuyor. İnsanın yirmi beş yaşındayken hayal ettiği ve hayaliyle büyülediği hayat, çoğu zaman yaşamakta olduğu hayata yeterince uymaz. Hatta bizim tercihlerimize rağmen, haksız olan o hayal edilmiş olan hayattır (en azından sanat hayatında).

Kendi payıma ben bunu, bütün coşku ve heyecanlarımı boca ettiğim o ilk eserimi yazdığımda yaşadım: Doğru hissediyordum (öyle zannediyordum), yanlış yazıyordum. O yüzden de yapmacıklık ile hoyrathlık arasında gidip geliyordum.

Hikâyenizin bilhassa ikinci bölümünden etkilendim.

En sağlam, en erkekçe olanı orası. Düşünce trajedisinin düğümü de orada. Erkek kahramanlarınız bana, kadın kahramanlarınıza nispetle (kadınlara karşı sevginizden ileri gelse gerek) daha doğru ve daha güçlü tasvir edilmiş gibi geliyor. Bununla beraber, *Milaine* figüründe çok sayıda mükemmel fırça darbesi var.

İki sevgili arasında ortaya çıkan anlaşmazlık, ana meseleye, açıkça dile getirmekten çok, dokunulan bir başka mesele ekliyor; bu ikinci meseleyi bir kenara bırakmak daha iyi olur. Çünkü var olan zorluğu, yani Protestanlık - Katoliklik uyumsuzluğunu boş yere karmaşıklştırıyor.

Bütün kitap boyunca saf ve katı Protestan anlayışına vurgu yapılıyor. Ve kitap en iyi şeklini, hiçbir yerde değil, ancak bu anlayışın diğer etkilerden arınmış olarak bütün saflığıyla dile getirildiği zaman alıyor. Çün-

kü eserdeki üslûp bunlarda zorlanıyor -veya kaskatı oluyor- hiçbir zaman tamamiyle rahat olmuyor.

Netice bölümü fazla aceleye getirilmiş. Eserin bir an evvel bitirilmesi arzusuyla, -gelmesi gerek- yatışma çok âni bir şekilde sağlanmış. “*Âhenksizlikler arasında ortaya çıktığı zaman en güzel olan*” âhenk (Heraklit’in ikide bir zikretmekten hoşlandığım bu sözünü biliyorsunuz), belki de ancak dürüst, sevecen ve mert bir aşkla kutsanmış, uzun bir sınamalar ve çabalar dizisinin semeresidir. İşte onun içindir ki: “*Hayatımın İlk Günü*”nün hikâyesini, kendi hayatınızı göz önüne aldığınızda nasıl yazdığınızı anlatmanız iyi olur.

Benim -çok çabuk edinmiş olduğum- ilk intibalarım işte bunlar. Yeniden okuma ve boş vaktimde üzerinde düşünme imkânım olsaydı, bu intibalar az önce verdiğim nasihatleri daha fazla güçlendirebilirdi.

Ne var ki zaman darlığı çekiyorum.

Şimdilik, sizi ruhunuzun ve sanatınızın derinliğindeki büyük ciddiyeti ve sağlamlığı öğrenecek kadar tanımış oldum. Geleceğinize güvenim tam.

Genç çifte, sevgi dolu dostluklar sunuyor ve Sevgili Roger Garaudy sizden kalbî dostluğuma inanmanızı rica ediyorum.

Romain Rolland

RAHİP R. BRUCKBERGER

*Bu bedbaht memleketin bir gün uçurumun
dibinden yukarı çıkarılması için yapılması
gereken çok şey var... En dürüst davranış,
sizin yerinizi almak olurdu.*

*Hâlihazırda siz utanç duymadan aklıma
getirebileceğim, tanıdığım çok nadir
şahsiyetlerden birisisiniz.*

Rahip R. Bruckberger

1907'de doğdu, 1998'de öldü.
Yüzyılımızı hicveden üç film
senaryosu yazdı, bir edebiyat dergisi
çıkardı ve yirmi beş eser kaleme aldı.
Dominiken tarikatından olan bu rahip
Manevî ve Siyasi Bilimler Akademisi'ne,
Raymond Aron'un koltuğuna seçildi.
Nazi işgali sırasında direnişçiler
safında yer aldı.

Mon cher ami,
J'ai été très ému de votre
carte. Après la défaite j'ai beaucoup pensé

J. R. Bruckberger

St-Maximin le 17 mai 1941
Couvent des Dominicains.

Muhterem Efendim

Paris'e yaptığım seyahatten geçen hafta döndüm; orada defalarca ve uzun uzun Maritain'le görüştim. Sizin metninizi kendisine ilettim. Yazınıza şahsen cevap vermeyi düşünüyordu. Bunu hâlâ gerçekleştirmemiş olması beni şaşırtmaz, zira şu yıl sonu itibarıyla onun işi başından aşkın. Sizden onu mazur görmenizi rica ediyorum. Bugün mektup yazıp kendisini harekete geçireceğim. Sizinle tartışmayı başlatmayı ve bunu felsefî mahiyette devam ettirmeyi büyük bir memnuniyetle istiyor. O yüzden Kongre'deki bildiriniz ve tartışma tasarınızla ilgili olarak ne düşündüğünü size muhtemelen yazacaktır. Bunun nasıl sürdürüleceği o zaman daha iyi görülecektir. Öyle sanıyorum ki Eylül sonu Paris'e yolunuz düşer de, Maritain'le şahsen tanıştırsanız çok iyi olur. Orada benim de bulunmam hemen hemen muhakkak. Şu sıra Maritain birkaç aylığına Amerika'ya gidiyor. Keşke kendisini daha önce görebilseydiniz.

Buluşma imkânları konusunda zaten sizi haberdar etmek istiyorum. Maritain nâmı hesabına, bu tartışma meselesinin kendisini ne kadar ilgilendirdiğini ve bunu gerçekleştirmeyi ne kadar çok arzu ettiğini ısrarla belirtmeliyim. Bana şimdiden Eylül sonu Paris'te kısa bir ikâmet imkânınızın olup olamayacağını söyleyebilir misiniz?

Sizin bildirinizin ardından Kongre'de sunduğum müzakere metnini size gönderiyorum. Bu metni yeniden elden geçirmek zorunda kaldım.

Bernanos'un kitabını okumuş olduğunuzu zannediyorum. Paris'te kendisinden çok söz ediliyor ve sağcılar ona çok sinsice saldırıyorlar. Paris'in böylesine dedikoducu bir şehir olması inanılır gibi değil. Fakat kitap cepheyi delip geçti: Hem satış rekorları kırdı, hem de Bernanos'un bile ummadığı hemen hemen siyasî bir başarı sağladı. Nitekim geçen gün Chautemps bu kitabın bir arabuluculuk veya bir mütareke fikrinin yaygınlaşmasına çok büyük katkısı olduğunu itiraf ediyordu. Ah Yârabbi, böyle bir şey gerçekleşse de şu savaş kâbusundan kurtulsak!

Rahip Ray. Bruckberger

Nazilere karşı olduğum için 14 Eylül 1940'da tutuklanıp, (Büyük Sahra'daki) Celfa temerküz kampına sevkimden sonra, Rahip Bruckberger, St. Maximin'deki Dominik Tarikatı Rahiplerinin Manastırından bana aşağıdaki mektupları gönderiyordu.

17 Mayıs 1941

Aziz Dostum

Gönderdiğiniz kartpostaldan çok duygulandım. Mağlubiyetten sonra hep aklımdaydınız, fakat sizi nerede bulacağımı bilmiyordum. İçinde size bütün sevgimi ve ailenizden ayrılmış olmanızdan ötürü de duyduğum üzüntümü dile getirmek istediğim bu mektubun size ulaştırılmasına müsaade edileceğini umuyorum. Bayan Garaudy'nin nerede olduğunu bilebilseydim kendisini ziyarete giderdim.

Bana gelince, bir Fransız ordugâhında savaştım. Umutsuzca savaştık. Teslim olmayı reddettiğim için çok yakından göğsüme iki kurşun sıkıldı. Hâlâ nasıl hayatayım bilemiyorum, fakat sadece hayatta değil, aynı zamanda çok sağlıklı, umut ve cesaretle de doluyum. Bu bedbaht memleketin bir gün uçurumun dibinden yukarı çıkarılması için yapılması gereken çok şey var...

Size kolay gelsin dersem alay etmiş gibi olurum. Yapılacak en doğru şey sizin yerinizi almak olurdu; böyle bir şeyi [zaman zaman] istediğim de oluyor. Sizin için, aileniz için, yol arkadaşlarınız için, bütün kalbimle dilerim ki, bunda bir küstahlık görmesinler; bunu sadece acıya duyduğum saygıdan söylüyorum.

Rahip Ray. Bruckberger
St. Maximin 17 Mayıs 1941
Dominiken Rahipleri Manastırı

Les Arcades
St. Maximin-Ivare
18 Aralık 1941

Aziz Dostum

Mektubunuzdan dolayı size çok teşekkür ederim. Hâlihazırda siz utanç duymadan aklıma getirebileceğim, tanıdığım çok nadir şahsiyetlerden birisiniz. Sizi tekrar görmeyi ve hatta yaşadıklarınızı paylaşmayı çok isterdim. İstirabın, hayatın derin gerçeği olduğuna inanıyorum. Ondan filizlenen bir kardeşliktir benim beklediğim. Fakat ne cesaretle sizinle böyle konuşuyorum ki? Bu konuda siz benim üstadımsınız çünkü. Hâlbuki râhiplik görevimin bana bir öğretmeninkinden daha ziyade insanî bir tecrübe kazandırması gerekirdi. Ne var ki dünya başka yerde olduğu gibi burada da tersine dönmüş. Kitapların arasına rahat rahat gömülen benim yerime, hayatla derhal ve doğrudan derin bir bağ kurmaya giren sizsiniz. Hatta hayatla olandan daha da fazlasıyla. Çarmıhtaki Tanrı ile.

[...]

Bizim buradaki hayatımız hakkında size ne diyeyim? Hayatımız beklentiye ve umuda sığınıyor. Biraz çalışmayı deniyorum. Yazıyor ve araştırıyorum. Artık konuşmıyorum. Bir süreden beri konuşma yaptığım

her seferinde beni âdeta yatak odamdan dışarı bırakmayan bir nezleye yakalandım.

Sizin için dua etmeme müsaade edin. Demek istediğim, Tanrı'nın huzurunda bulunduğum anlar, sık sık, hem de çok sık siz, hepiniz aklıma geliyorsunuz.

Kalbî muhabbetlerimle.

18 Aralık 1941
Rahip Bruckberger

PAUL ELUARD

*Gün kurşundan beyninde henüz ışımda
Tozdandır kemikleri, elinin ayaşı aydan
Küçük bir mekân milyar kere ölüm
Tebir kesin bir ağırlıktır ona
Karanlık varlıklar hayatının efendileri
Uyuduğunda uyanamamaktır korkusu*

Paul Eluard

1895'te doğdu, 1952'de öldü.
Aşkı, sefaleti ve insanlığın dertlerini
dillendirdiği için şiirleriyle çok tutuldu.
Faşizme ve diktatörlüklere karşı çıktı.
Alman işgali sırasında halkının kahramanlık
duygularını kamçılayan şiirler yazdı.
İnsan hürriyetini savundu.

Meksiko'da, Eylül 1949'da, hakkımda
yazdığı şiirin el yazması.
Düzeltilmeler ve değişiklikler,
"La Pléiade" dizisi içinde çıkan
Eluard'ın Bütün Eserleri
(s. 1129 – 1131) baskısında
tahlil edilmiştir
(Gallimard Yayınları, 1968).

*La grande renaissance, des hommes de mon
temps
rien qu'un homme d'aujourd'hui
juste par hasard*
à Roger Garaudy
Demain, il y aura un livre

*à Roger Garaudy, ce poème à lui dédié, mais
has encore corrigé, abrégi — de poème manuscrit
avec toute mon affection, Mexico 23 sept. 1949*
Paul Eluard

Mexico
Eylül 1949

Zamanımın İnsanlarının Büyük Kaygısı *

Roger Garaudy'ye

Kötülüğe:

Sadece insandır zamana çarpan
Yutar onu kötülük kendi girdabında

*Olup bitmiş bir zamandan bahsediyorum şimdi
Bambaşka,
Eski bir zamandan*

Durmadan kuşklar danseder kanında
Yoruyor sevinç onu durmadan
Onu kemiriyor kızıl gök
Kalbinde barıştırır çiçeği ve ölü ormanı
Deniz ziyadesiyle zor
Kara ziyadesiyle nankör

Gözleri yağ topluyor
Arzusu aç
Sevgiden ve kinden
Kavşaklara çarpıyor bakışları
Aklın, budalalığın
Deliliğin ve dehanın kavşaklarına

* Şiirin başlığı şairin ilk elyazısında "büyük talebi" ifadesi yer alırken daha sonra bu, kaygı olarak değiştirilmiş. Biz bu şiiri yazarın son şeklini verdiği yayından dilimize aktardık, La Pléiade dizisi içinde düzeltilmiş ve notlarla desteklenmiş baskısında şu açıklama yapılıyor: Bu tarihte Roger Garaudy ile birlikte Paul Eluard, Dünya Barış Konseyi'nin delegesi olarak Mexico Barış Konferansı'nda bulunuyordu, çev.